

รหัสโครงการ : RDG4840055
ชื่อโครงการ : “ตัวชี้วัดทางสังคม: การศึกษาสภาวะทางสังคมเศรษฐกิจเพื่อการบริหารจัดการลุ่มน้ำปากพนัง” กรณีศึกษา “พื้นที่รอบอ่าวปากพนัง”
ชื่อนักวิจัย : นีรนาท แก้วประเสริฐ และ จินตนิย์ จินตรานันต์
มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
E-mail Address: kneerana@wu.ac.th
ระยะเวลาโครงการ : 1 กันยายน 2548 ถึง 28 กุมภาพันธ์ 2550

งานวิจัยนี้เป็นการวิเคราะห์ประวัติศาสตร์และเสนอแนะตัวชี้วัดด้านสังคมและเศรษฐกิจสำหรับใช้ประกอบการบริหารจัดการโครงการพัฒนาลุ่มน้ำปากพนัง โดยมีขอบเขตการวิจัยในพื้นที่รอบอ่าวปากพนัง ครอบคลุม ตำบลบางจาก คลองน้อย คลองกระบือ ปากพนังฝั่งตะวันออก ปากพนังฝั่งตะวันตก และ แหลมตะลุมพุก โดยแบ่งชุมชนในพื้นที่ปากพนังตามวิถีทางทางด้านเศรษฐกิจและภูมิศาสตร์ ออกเป็น 3 วิถี คือ 1.) เมืองท่าแห่งการค้าขาย ครอบคลุมพื้นที่เมืองบริเวณตำบลปากพนังฝั่งตะวันออก และปากพนังฝั่งตะวันตก 2.) เมืองพื้นที่รอบอ่าวครอบคลุมตั้งแต่ปากพนังฝั่งตะวันตก เลียบอ่าวปากพนังจนกระทั่งถึงบางกระบือ 3.) เมืองแห่งการประมง ครอบคลุมพื้นที่แหลมตะลุมพุก บริเวณตำบลแหลมตะลุมพุกและพื้นที่ชายฝั่งรอบอ่าว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาประวัติศาสตร์ทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนในพื้นที่รอบอ่าวปากพนังในรอบ 100 ปีที่ผ่านมา ในการศึกษาแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 4 ยุค คือ ยุคที่ 1 ยุคความรุ่งเรืองของข้าว ตั้งแต่รัชกาลที่ 5 จนถึง 2485 ยุคที่ 2 ยุคแห่งความอับจน ทุกข์เข็ญและภัยธรรมชาติ และการเริ่มต้นการใช้แผนพัฒนาฉบับที่ 1 ปี 2504 ยุคที่ 3 ยุคการพัฒนาเกษตรบนฐานทรัพยากรและการเร่งรัดพัฒนาของภาครัฐ ปี 2505-2542 และยุคที่ 4 ยุคการสร้างโครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำ การเปิดใช้ประตูระบายน้ำอุทกวิภาชประสิทธิ์ ถึงปัจจุบัน ปี 2542-2550

จากการศึกษา พบว่า ยุคที่ 1 ยุคความรุ่งเรืองของข้าว ตั้งแต่รัชกาลที่ 5 จนถึง 2485 ประชาชนใช้ชีวิตบนพื้นฐานของความอุดมสมบูรณ์ของความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ สร้างเครือข่ายและสายสัมพันธ์ที่ดี โดยเฉพาะเครือข่ายการค้าข้าวกับต่างประเทศ ยุคที่ 2 ยุคแห่งความอับจน ทุกข์เข็ญและภัยธรรมชาติ และการเริ่มต้นการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 1 ปี 2504 ในยุคนี้เป็นจุดหักเหสำคัญของลุ่มน้ำปากพนัง เนื่องจากภาครัฐได้เข้ามาแทรกแซงระบบตลาด โดยการออกประกาศเขตควบคุมการค้าข้าว และการผูกขาดการค้าข้าว นอกจากนี้ยุคนี้เป็นยุคเริ่มต้นที่รัฐบาลได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาโดยเฉพาะการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ยุคที่ 3 ยุคการพัฒนาเกษตรบนฐานทรัพยากรและการเร่งรัดพัฒนาของภาครัฐ ปี 2505-2542 ยุคนี้มุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจไปที่การสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐาน และการส่งเสริมการผลิต แบบ TOP – DOWN บนฐานทรัพยากรที่มี ยุคที่ 4 ยุคการสร้างโครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำ การเปิดใช้ประตูระบายน้ำอุทกวิภาชประสิทธิ์ ถึงปัจจุบัน เป็นยุคของการเกิดปัญหาหลายปัญหาที่สะสมมาในแต่ละยุค รวมทั้งเป็นยุคที่เริ่มเห็นผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงจากการแก้ปัญหาการผลิตในปากพนังโดยการสร้างประตูระบายน้ำอุทกวิภาชประสิทธิ์ และนับได้ว่าเป็นยุคของการเห็นระบบปัญหาที่ค่อนข้างชัดเจน จากการเปลี่ยนแปลงฐานทรัพยากร การย้ายถิ่น วิถีชุมชน วิถีการผลิตที่เปลี่ยนแปลงไป

การเปลี่ยนของสภาพเศรษฐกิจและสังคมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เกิดจากปัจจัยหลักๆ 4 ประการ คือ (1) การเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากนโยบายของภาครัฐในการปิดอ่าวการค้าข้าว (2) การพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานที่ส่งผลต่อสภาพเศรษฐกิจโดยรวมของพื้นที่เมืองนครศรีธรรมราชที่ไม่ใช้การคมนาคมทางน้ำแต่ส่งผลเสียต่อเมืองปากพนังซึ่งมีพื้นที่เอื้อต่อการคมนาคมทางน้ำ (3) การส่งเสริมการศึกษาที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น และ (4) การเข้ามาของระบบเศรษฐกิจแบบตลาด จากมูลเหตุดังกล่าวส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่เผชิญปัญหาสำคัญ 4 ประการ คือ

(1) การเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2) การสูญเสียภูมิปัญญาดั้งเดิมในการดำรงชีวิต (3) การอพยพโยกย้ายอันเกิดจากความไม่มั่นคงในการประกอบอาชีพในลุ่มน้ำปากพนัง และ (4) วิถีชีวิตทางเศรษฐกิจจากระบบเศรษฐกิจแบบตลาดที่ส่งผลให้เกิดการใช้จ่ายเงินที่เพิ่มขึ้นและหนี้สินที่เพิ่มพูน

จากการวิเคราะห์ประวัติศาสตร์สามารถสร้างตัวชี้วัดด้านเศรษฐกิจและสังคมในเบื้องต้นสำหรับการบริหารจัดการลุ่มน้ำปากพนัง โดยตัวบ่งชี้ทางเศรษฐกิจ ประกอบด้วย 1. ด้านการผลิต ซึ่งแบ่งเป็น 1.1) รูปแบบการผลิต 1.2) การใช้ที่ดิน 1.3) เงินทุน 1.4) เทคโนโลยีและองค์ความรู้ 1.5) แรงงาน 1.6) ความเป็นเจ้าของและผู้ประกอบการ 1.7) บทบาทภาครัฐ และ 1.8) เศรษฐกิจชุมชน 2. ด้านการตลาด ซึ่งแบ่งเป็น 2.1) รูปแบบการตลาด 2.2) เครือข่ายการค้า 2.3) ศูนย์กลางการค้า 2.4) บทบาทภาครัฐ 3. ด้านการบริโภค 4. ด้านหนี้สิน 5. ด้านการออม

ส่วนความสำเร็จในการบริหารจัดการลุ่มน้ำปากพนังอาจพิจารณาจากตัวบ่งชี้ทางสังคมในเบื้องต้นจาก 1. สภาพแวดล้อม 2. วัฒนธรรม 3. อบายมุข 4. ยาเสพติด 5. การศึกษา 6. สาธารณสุข 7. นโยบายภาครัฐ

Project Code: RDG4840055
Project Title: The studies of Socio-Economy indicators for management of Pak Phanang basin.
Case study Pak Phanang bay area in Amphoe Pak Phanang, Changwat Nakhon Si Thammarat.
Investigators: Neeranat Kaewprasert and Jintanee Jintranan
Walailak University
E-mail Address: kneerana@wu.ac.th
Project Period: 01 September 2005 to 28 February 2007

This research project analyzes the history of Pak Phanang and provides the indicators for managing Pak Phanang river basin project. The selected areas for this research are consisting of six Tambon: Bangjak, Klongnoi, klongkrabo, Pak Phanang Fang Tawan Ok, Pak Phanang Fang Tawan Tok and Talumphuk cape in Amphoe Pak Phanang, Changwat Nakhon Si Thammarat. The community is divided economically and geographically into 3 area 1.) Port of economy area consisting of Pak Phanang Fang Tawan Ok and Pak Phanang Fang Tawan Tok 2.) Bay area consisting of Phanang Fang Tawan Tok and Bangkrabo 3.) Fishing region consisting of Talumphuk cape until and Pak Phanang bay area. This research is aims at investigate the social and economic history in the selected area in 100 years. The study divided history into four eras: the first is the prosperity of rice "era starting in the reign of King Rama 5 until 1942". The second is call "the era of poverty and natural disaster". The third era is "Agriculltural development based on the acceleration of the public". Last, the era of Pak Phanang River basin projects has emerged in the year 1999 until present.

The study reviews that Pak Phanang' people in the first era live with the plentiful of natural resources and strong connection with foreign countries. In the second era, the government had intervene Pak Phanang market system by regulating rices trading zone and having rices monopoly besides, the government started to develop infrastructure in Pak Phanang area. In the third era, the government continued infrastructure development projects and promoted TOP-DOWN agricultural cultivation. In the fourth era, emerged problems due to governmental policy particularly rices trading monopoly policy and impacts from Uthokawiphatprasit Watergate.

The socio-economic changing from four major factor: (1) government policies particularly rices trading monopoly policy (2) Infrastructure developed projects with improve overall economy of Changwat Nakhon Si Thammarat rather Pak Phanang which is mainly travel by water transportation. (3) Education which is as not appropriate to the local needs. (4) Changing from trading system to capital market system. Base on theses factor the residents have encountered four major difficulties 1) Change in natural and environmental resources 2) Lost of local of occupation in Pak Phanang area. 4) Life changing due to increasing consumption and debt.

By historical analysis, the economic indicators use for the Pak Phanang river basin development can be measured by (1) Production aspect consisting of 1.1) type of production 1.2) land utilization 1.3) capital

1.4) technology and knowledge 1.5) labor 1.6) entrepreneurships 1. 7) role of government 1.8) local economy.
(2) Market aspect consisting of 2.1) type of market 2.2) trading network 2.3) trading hub 2.4) role of government (3) Consumption aspect (4) Debt aspect (5) Saving aspect

For the success of the social indicators use for the Pak Phanang river basin development can be measured by (1) Environment issue (2) Cultural issue (3) Gambling issue (4) Drugs issue (5) Education issue (6) Public health issue (7) Public policy issue